

PONÇ PONS

«HUMANUM EST»

(EPIGRAMES DE CLAUDI VALERI)

BARCELONA 2023

QUADERNS CREMA

Publicat per
QUADERNS CREMA

Muntaner, 462 - 08006 Barcelona
Tel. 934 144 906 - Fax. 934 636 956
correu@quadernscrema.com
www.quadernscrema.com

© 2023 by Ponç Pons Giménez
© d'aquesta edició, 2023 by Quaderns Crema, S.A.

Drets exclusius d'edició:
Quaderns Crema, S.A.

Il·lustració de la coberta de Llorenç Pons Moll

ISBN: 978-84-7727-672-2
DIPÒSIT LEGAL: B. 1437-2023

AIGUADEVIDRE *Gràfica*
QUADERNS CREMA *Composició*
ROMANYÀ-VALLS *Impressió i relligat*

PRIMERA EDICIÓ *febrer de 2023*

Sota les sancions establertes per les lleis,
queden rigorosament prohibides, sense l'autorització
per escrit dels titulars del copyright, la reproducció total o
parcial d'aquesta obra per qualsevol mitjà o procediment mecànic
o electrònic, actual o futur—inclouent-hi les fotocòpies i la difusió
a través d'Internet—, i la distribució d'exemplars d'aquesta
edició mitjançant lloguer o préstec públics.

TAULA

Prefaci, 9
Claudi, el generós, 11

Estela, 15 — La meva cosina i el seu verro de marit, 15 — La pluja i l'absència, 16 — Signes del temps, 16 — Una nova religió, 17 — Ronda nocturna, 17 — Enganyabovos, 18 — Ja n'estic fart, 18 — Política, 19 — Oferiment, 19 — Barbàrie, 20 — Res a fer!, 20 — Justícia, 21 — Mal de casada, 21 — L'ensensat, 21 — Petita ampolleta màgica, 22 — Seny, 22 — Celebració, 22 — *Laudatio funebris*, 23 — Universàlia, 24 — La centre del món, 24 — Poètica, 24 — Una nova ideologia, 25 — Esbós d'un orador, 25 — *Sensorium*, 25 — Oripells, 26 — Fulguració, 26 — Relació malentesa, 26 — Premonició, 27 — *Mea culpa*, 27 — Serp verinosa, 28 — Falses il·lusions, 28 — Qüestiólogia, 28 — Dies de Capri, 29 — *Mutatis mutandis*, 29 — El brètol del teu marit, 30 — Per mal camí, 30 — Confessió, 30 — Les mancances de l'art, 31 — Al marge, 31 — *Aurea mediocritas*, 32 — Un suggeriment, 32 — Dues acotacions, 32 — Així són ells, 33 — Creu-me, 33 — Descregut, 33 — Confidencial, 34 — Malèfics, 34 — Malastrugança, 34 — Ni s'ho imaginem, 35 — *Contra natura*, 35 — El fred i les cendres, 36 — D'entre la boira, 36 — *Ad nauseam*, 36 — La trampa de l'oratòria, 37 — Viu i deixa viure!, 37 — Un canvi sorprenent, 37 — Despit, 38 — Grups i capelletes, 38 — Del passat, 38 — De l'avenir, 39 — Resumpció, 39 — L'últim refugi, 39 — Mala parella, 40 — *De senectute*, 40 — Qüestió d'interessos, 40 — *In mundus*, 41 — Declivi, 41 — Augural, 41 — Bestial, 42 — L'execrable, 42 — Estats emocionals, 43 — Qüestió de principis, 43 — Les il·lumina-

cions, 44 — Vacuïtat, 44 — *Secretum*, 44 — A un orador res-
closit, 45 — Desconhort, 45 — En un enterrament, 46 — Apo-
teigma, 46 — Del tòtil senador Calpurni, 47 — *Memento
mori*, 47 — Pena i afront de mi mateix, 47 — Música, 48 — Sa-
cerdots, 48 — *Væ victis!*, 48 — Missió impossible, 49 — *In essen-
tiam*, 49 — Exhortació a un amic, 50 — Millor tu, 50 — Un debat
tavernari, 51 — A un amic condemnat pel dèspota, 51 — Al dè-
spota, 51 — El desig, 52 — L'esperit de la plebs, 52 — M'ho hauràs
de perdonar, 52 — No et salvaràs, execrable, de la història, 53 —
Castigadora, 53 — Pires, 53 — Un poc de compassió, 54 — Com
una religió, 54 — Literatura, 55 — Etern desig, 55 — Al senador
que anava pel mal camí i ja és governador d'una província rica, 55 —
Dies de Terracina, 56 — I després, l'ensorrada, 56 — Qüestió
d'higiene, 57 — No en facis cas, 57 — *Post scriptum*, 58 — Mi-
sèries humanes, 58 — Metamorfofi, 58 — A un jove aspirant a
poeta, 59 — *Escepticus*, 60 — A Dasi, 60 — Ai, amic meu!, 60 —
Infausta, 61 — *Auspicium*, 61 — Admonició, 61 — Proposta
al dèspota, 62 — Sense remei, 62 — Botí de guerra, 62 — *Ubi
sunt?*, 63 — Revelació, 63 — *Adventum*, 63 — Hem de fer una
altra vida, 64 — *Residua*, 64 — Desassossec, 64 — Companys in-
teressats, 65 — En la mort d'Auflena, 65 — *Factòtum*, 65 — So-
bre la nova religió cristiana, 66 — S'han perdut els valors, 66 —
En dària, 66 — Animàlia, 67 — La crua senilitat, 67 — No el
vull, 67 — Res de res, 68 — La gran pregunta, 68 — De justí-
cia, 68 — A un llepaire, 69 — Obvietat, 69 — *Sine die*, 69 —
Ars vivendi, 70 — Prou!, 70 — A un il·lustre senador, 71 — *Fa-
tum*, 71 — Tristes guerres, 72 — L'ofici de poeta, 72 — Perquè
en quedi constància, 72 — Dubtança, 73 — A Pròcul, 73 — *Te-
nebræ*, 74 — Sobre la dignitat, 74 — Un aclariment, 75 — *Bea-
tus ille*, 75 — Desiderata, 76 — Tractat d'ateologia, 76 — In-
tempèrie, 76 — Cap a Menorca, 77 — Partida, 77 — Tramunta-
na, 78 — *Non serviam!*, 78 — Amb les ales baixes, 78 — En terra
de cristians, 79 — L'inexorable, 79 — Davant l'abis, 80 — Toca-

boires, 80 — Penediment, 81 — Poques perspectives, 81 — Nocturn, al dèspota, 81 — Al darrer tram, 82 — A Maure, 82 — Per a una història futura, 83 — *Impenitentem*, 83 — Els invasors, 84 — Roca avorrida, 84 — Cristians, 84 — Carta de Maure, 85 — Cap al tard, 85 — *In nuce*, 85 — Amb l'ombra per companya, 86 — Sense sortida, 86 — Geografia descriptiva, 87 — Al jove que volia ser poeta, 87 — Exagerat, tanmateix, 88 — Memoràndum, 88 — Presagi, 89 — A Carmina, 89 — Marina, 90 — A Severià, 90 — Cartes sense resposta, 90 — Mala consciència, 91 — Per si en tenim, 91 — Ràbia i ofrena, 91 — Esbarts, 92 — *Finis mundi*, 92 — *Hic et nunc*, 93 — Penúries, 93 — Conjectures, 94 — Descendència, 94 — A Tarsici el cristià, 95 — Els absents, 95 — Imperi, 96 — *Ad infinitum*, 96 — *Sum verbis*, 96 — Catequesi, 97 — Desnordats, 97 — *Sub nocte*, 97 — Helena al mercat, 98 — Declivi, 98 — Despropòsit, 99 — Posats a filosofar, 99 — En favor dels cristians, 100 — Amb fe d'amant, 100 — Invocació, 101 — Un amor vertader, 101 — De bon matí, 102 — A Maure, 102 — Festeig, 103 — Decadència, 103 — La paga dels herois, 103 — *Captatio benevolentiae*, 104 — Dalt un penyal, 104 — El perill de la correspondència, 105 — Costa nord, 105 — *De vita relegata*, 106 — Com un apòstol, 106 — Tot un exemple, 107 — El dictamen del vell, 108 — Serenor, 108 — Propòsit d'esmena, 108 — Recol·liment, 109 — Menorca, 109 — *Finis coronat opus*, 110

PREFACI

Aquest llibre va néixer d'un viatge a Roma.

En una carta, Antonio Machado, que ja en un dels seus proverbis havia aconsellat:

*Busca a tu complementario,
que marcha siempre contigo
y suele ser tu contrario,*

explicava que allò nou que ell perseguia era la «creació de nous poetes—no tan sols poesies—que cantin per si mateixos», i un d'aquests poetes, Juan de Mairena, va dir: «Però, endemés, ¿pensau que un home no pot dur dins ell més que un poeta? El difícil seria allò contrari, que no en dugués més d'un».

De Roma jo en vaig dur aquest que viu i habita en un pas-sat que no deixa de ser present i s'expressa amb l'epigrama (res a faltar, res sobrer) com a gènere essencial i substancial.

Per a Pessoa, mestre d'heterònims que va dilucidar: «El poeta és un fingidor...», *fingir* no volia dir 'falsificar', sinó 'treballar', 'impersonalitzar', 'transformar en art'.

Hi ha llibres i personatges que se'ns imposen i ens obliguen a crear-los de manera ineludible i vital. Fins a on són part de nosaltres fa de mal delimitar, però és un fet que en convertir-los en poesia són ells de forma absoluta i total.

Jo és uns quants, i la resta, Literatura.

Menorca, Sa Figuera Verda, octubre del 2022

CLAUDI, EL GENERÓS

Es deia Claudi Valeri i havia nascut a Rieti.

No tenia sentit pràctic ni li interessava gens el món dels negocis.

Fill únic, ric per herència, confiava l'administració de les seves fèrtils terres a un parell de marmessors que l'estafaven.

No creia en déus ni altres vides. Li agradava aquesta.

Les seves dues grans passions, la Poesia i l'Amor, el van fer fidel a moltes muses.

Escrivia de forma innata, vital, com qui respira, cercant sempre, corregint, refent de forma obsessiva, la brevetat i la concisió.

No tenia vocació d'heroi ni molt menys de màrtir, però la seva oposició i enfrontament al poder despòtic del tirà (ell l'anomenava el Voltor, el Dèspota, l'Execrable) que havia convertit l'Imperi en un femer de «ciutadans amb la boca cosida» va ser la causa del seu desterrament i assassinat a una illa on es va haver de relacionar amb cristians i es va enyorar amargament.

Sempre havia estat un home de ciutat i adorava Roma, però en la darrera carta que es conserva d'ell va deixar escrit: «La meva única pàtria és la poesia».

Conscient que l'acabarien matant, va alliberar tots els seus esclaus, va vendre les seves terres i va repartir els diners entre els lliberts, els amics i els familiars.

Jo sóc una de les filletes que recollien munts de garbes en

el temps de sega i apareixen en el seu poema «Pena i afront de mi mateix».

Gràcies a ell i la seva manumissió, moltes famílies hem pogut gaudir de la llibertat i d'una vida digna i decorosa.

Jo fins i tot, a pesar de ser dona, he pogut estudiar i gaudir del privilegi de l'escriptura i el plaer de la lectura.

No sé si es va fer cristià o no, però esper i desig de cor que si hi ha un cel hi sigui.

Aquesta és una recopilació dels seus últims poemes.

Es deia Claudi Valeri i duia els versos dins la sang.

A cadascú el venç la seva passió.

VIRGILI

Les meves pàgines són lascives,
però la meva vida, virtuosa.

MARCIAL

Que l'amor sigui amor [...] si no tenc
amor no sóc res.

PAU DE TARS

ESTELA

Dies com fruits que cal tastar i gaudir...
La vida és més real escrita en versos.

LA MEVA COSINA I EL SEU VERRO DE MARIT

Cornèlia em conta farta d'impotència
que arriba tard, begut, fa rots i sua,
i la despert i fa pudor i li diu:
«Calla i no ploris, que t'agrada, puta!».

Ple de bavera i agra mala llet,
li obre les cames i l'invest i riu,
i ella no el vol ni pot suportar més.

Fabi és un neci, un malparit, un bord.
Ja l'he avisat que si li ho torna a fer,
el mataré i amb un viril menyspreu
daré el seu membre mutilat als corbs.

LA PLUJA I L'ABSÈNCIA

Perquè Pòrcia té els ulls que espiregen i plou
sobre Roma i m'excita que es posi arracades...
Perquè Pòrcia llegeix i somriu amatent
al defici i l'ardor que hi ha als meus epigrames...
Perquè Pòrcia em comprèn i té un home greixós,
avorrit, que no carda ni sap fer acudits...

Perquè avui no l'he vista i ja fosc la imagin
mentre es lleva la roba i fa, nua, que el món
sigui un màgic verger quan dins ella recit
extasiat el seu nom, privilegi que els déus
no tindran, i agraït (llampa i trona), tot sol,
amb vi dolç de Falern brindaré pel regal
exquisit del seu cos perquè vénen anys durs
(¿com es pot comportar que governi l'Imperi
qui no sap governar-se, boig, a si mateix?)
de presagis que auguren desfeta i solsida.

SIGNES DEL TEMPS

Fills d'una Roma que es desfà i escup
gargalls de befa contra els somnis d'art,
tota la plebs demana sang al circ.

UNA NOVA RELIGIÓ

(A *Pompili*).

¿Qui són aquests cristians que ara comencen a predicar un nou déu i castos asseguren que fornicar és pecat? Adoren un jueu que va morir en la creu, que va ressuscitar (diuen ells!) i ara viu eternament al cel.

A mi ja m'està bé que exalcin la bondat i creguin que hem de ser, pacífics, germans tots, però iguals com els bens, virtuosos i purs, ¿no trobes que aquest món pot ser un poc ensopit? Mai no he estat partidari de cap religió ni cap forma de culte sotmesa al poder. Entre un déu que no veig i una dona que estim, sempre triaré, humà, la certesa d'un cos on s'encarnin ardents la bellesa i la vida.

RONDA NOCTURNA

He passat, Agripina, nerviós per ca teva, no t'he vist i he esperat, abatut, i ja fosc, com un ca abandonat que gemega, he guixat trist, molt trist, el teu nom pels carrers trists de Roma.

ENGANYABOVOS

Per molt que els adoreu talment granotes,
tot és matèria, cos, i jo me'n ric
d'aquesta farsa vostra sobre déus
que no són més que enganys i fantasies.

JA N'ESTIC FART

Tant de poema i tanta carta amb roses,
tant art de seducció i tanta punyeta.
Deies que un dia que el teu Caius sigui
lluny, de viatge de negocis, Clea,
vindràs a veure'm sense por i amb calma
podrem fer nus l'amor tota la nit,
però el teu home ja fa un mes que és fora
i estàs malalta o tens la regla o gent.
Passen els dies i tot són excuses.
La teva esclava em du records i un bes.
Si fos més jove i no estigués tan grassa,
jo li faria, fart, l'amor a ella,
però és de molt la més lletja que tens.
Dius que m'estimes, que vindràs, que esperi...
i sempre esper, però tu no vénis mai.

POLÍTICA

Amb veu que trona i mots plens de saliva,
amb ulls furiosos que el Senat exalten,
Verani diu que hem d'engrandir l'Imperi,
i açò vol dir augmentar les seves terres,
i açò vol dir més sang i més batalles.

OFERIMENT

No és just, Lisandre, que la teva dona,
Clia, la grega, la del bust turgent,
no pugui, perquè ets xorc, florir i ser mare.
Si tu vols, amatent, de franc, em brind
a fer d'ella un avenc de descendència,
una matrona familiar feliç,
a donar-te, fecunda, una nissaga,
a honorar-te amb el do viril, pletòric,
de l'augusta i sublim paternitat.

Si tu vols, en secret, tot a les fosques,
puc fer el sagrat esforç, el sacrifici,
sense gust ni plaer, feina d'encàrrec,
com qui rega una flor, com qui treballa
una escultura o cava mut un hort,
de prenyar-la per tu i la nostra antiga,
fidel, constant, creixent enemistat.

BARBÀRIE

Penosos temps, Venanci, aquests que el poble
valora més un gladiador que un savi
i, afartat de pa i circ, l'entendreix més
la mort d'un ca que no d'una persona.

RES A FER!

No puc dormir i segur que Aurèlia dorm
amb el seu home gras, que li pot fer
l'amor quan vulgui, i amb iniquitat
ja no somia en jo que la somii
i pens en ella insomne i desvetllat.

Si li faig versos, ella no els entén
o no els valora i mentrestant la nit
es va fent llarga al tàlem on tot sol,
(els mosquits carnissers s'inflen de sang),
emprenyat, com un brau de brega, sent
enveja i ràbia de (mira que és curt!)
el pàmfil d'home que amb Aurèlia dorm.

JUSTÍCIA

Món que inspira rebuig i que indigna aberrant,
pel que fa a tenir esclaus, és tristíssim que al circ
se'ls llanci entre els lleons amb espases de llenya
i que s'hagi establert com a càstig comú
tallar un peu a qui fuig, la mà a qui roba un pa.

MAL DE CASADA

Dolça Faustina d'elegant conversa,
de clar judici i divinals pits mustis,
el matrimoni és com un jou que t'infla
les mans i fa que l'anell d'or t'escanyi.

L'ENSENSAT

Capficat en cabòries que et tenen reclòs
a ca teva entre llibres d'absurds més enllà,
no podràs sobreviure, Semproni, si perds
l'alegria d'estar amb els amics i no trobes
cap motiu terrenal per dar gràcies i escriure.

La tristor emmalalteix i si et sents més feixuc
quan camines pel camp és perquè, enyoradís,
els teus morts i els records amb els anys pesen més.

PETITA AMPOLLETA MÀGICA

Té el poder d'excitar i tot les mosques que ens miren.
¿D'on has tret, Teodora, aquest perfum hispànic?

SENY

Lliçó d'humanitat, llei de cultura,
més que l'enveja que enverina i corca,
cal admirar de cor qui se supera
a si mateix i viu i deixa viure.
El mal torna a qui el fa, l'èxit engata,
i un sempre guanya si no competeix.

CELEBRACIÓ

Quan et lleves, Licòride, l'estola
i et desfermes els llargs cabells negríssims,
m'estremesc atordit i amb delectança
veig imperial tot l'esplendor de Roma.